

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum spes sit solum in viatoribus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

RESPON. Dicendum, q̄ prius dicitur aliquid, vel secundum rationē alicuius principij, vel quia principio propinquius est. Sunt autem duo principia intrinseca rei, materia & forma. Et secundum horum differentiam, aliquid dicitur dupliciter prius: vno quidem modo est aliquid prius altero perfectione: sicut actus potentia, & perfectū imperfecto quæ quidem prioritas respōdet principio formali. Alio vero modo est aliquid prius in via generationis & temporis, & sic potentia est prior actu in eodem, & imperfectum perfectō. Simpliciter autē & vniuersaliter etiam tēpore perfectum est prius, quia imperfectum non mouetur, nisi ab aliquo præexistenti perfectō: hoc autem respōdet materiali principio. Secundum igitur primum prioritatis modū, charitas est prior naturaliter spe: secundum autem modum secundum, spes in vno homine præcedit charitatem. Ad cuius euidētiā sciendum est, q̄ omnes affectiones animæ, quæ sunt quidam appetitiui motus, p̄portionantur motibus naturalibus, eo q̄ motus naturalis ex inclinatione naturali procedit, quæ dicitur appetitus naturalis. Et similiter motus affectionum animalium, quæ est appetitus animalis. In motibus autem naturalibus inuenimus, primo quidem principium ipsius motus, quod est informatio mobilis per suam formam non animalem, sicut cum generatur graue aut leue. Secundo, est motus naturalis, proneniens ex tali forma: sicut cum corpus ascendit & descendit. Tertio vero, est quies in proprio loco. Et similiter in appetitu animæ, primo quidem est informatio quædam ipsius appetitus per bonum: & hoc est amor q̄ vnit amantū amanti. Ex hoc autē secundo sequitur, si bonum amatum sit distans q̄ appetitus tendat in illud motu desiderij vel spei: tertio autem sequitur gaudium vel delectatio, quādo aliquis pertingit ad rem amatam. Sicut igitur motus & quies naturalis puenit ex forma, ita oīs affectio animæ p̄uenit ex amore: oportet igitur q̄ secundum differentiā amoris attendatur differentiā in cæteris affectionibus animæ. Est autem duplex amor: vnus quidem imperfectus, alius autem perfectus. Imperfectus quidem amor alicuius rei est, quando aliquis rem aliquam amat non vt ei bonum in seipsa velit, sed vt bonum illius sibi velit. Et hic nominatur a quibusdam cōcupiscentia, sicut cum amamus vinum volentes eius dulcedine vtī, vel cū amamus aliquē hominem propter nostram vtilitatem vel delectationem. Alius autē est amor perfectus, quo bonū alicuius in seipso diligitur, sicut cū amando aliquē, volo q̄ ipse bonum habeat, etiā si nihil inde mihi accidat. Et hic dicitur esse amor amicitie, quo aliquis secundum seipsum diligitur: vnde ista est perfecta amicitia, vt dicitur in 8. Ethic. Charitas autē est non quæcunque amor Dei, sed amor perfectus quo Deus in seipso diligitur. Ad hoc autem q̄ aliquis bonum diuinum secundum se diligit, inducitur ex bonis a Deo prouenientibus, quæ sibi quis vult, & ex malis quæ Deo inherendo vitat quantum ad vitationem malorum, pertinet ad hūc amorem timor, quantum vero ad consecutionem bonorum pertinet ad sui amorem spes, quæ est motus tendens in aliqd̄ adipiscendum, sicut dictum est. vnde vtrunq; horum s̄m propriam rationem deriuatur ex imperfecto Dei amore. Et propter hoc in via generationis & temporis sicut timor præcedit charitatem & introducit ad ipsam, vt Aug. dicit super Canonicam Ioan-

nis, ita etiam, & spes introducit ad charitatem, cum aliquis per hoc, quod sperat se aliquod bonum a Deo consequi ad hoc deducit, vt Deum propter se amet.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut A. m. ibidem subdit, rursus in se quodam modo circumfunditur, quia scilicet cum aliquis ex spe iam ad charitatem introductus fuerit, tūc etiam perfectam sperat, & castius timet, sicut etiā, & firmus credit. Et ideo quod dicit, q̄ ex charitate est spes, non loquitur quantum ad primam charitatis generationem, sed quantum ad secundam charitatis retentionem, secundum q̄ iam nobis indita, facit nos, & perfectius sperare, & credere.

AD SECVDVM dūm, q̄ spes quæ est ex meritis præcedentibus, nō potest esse sine charitate, quæ est merendi principium. Sed spes informis, quæ est sine meritis in actu, sed ex meritis in proposito, est quidem sine charitate in actu, sed non sine charitate proposito.

AD TERTIVM dicendum, q̄ Aug. sibi loquitur de bonis motibus, & affectibus meritorijs: huiusmodi enim ex charitate causantur.

AD QVARTVM dicendum, q̄ ratio illa probat q̄ spes præsupponat aliquem amorem: non in oporet, q̄ præsupponat amorem charitatis, sed amorem sibi ipsius, quo quis optat bonum diuinum.

Et per hoc patet solutio ad quintū, & ad sextū.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ recta voluntas dicitur charitas causaliter: quia scilicet perfecta rectissima voluntas non potest esse, nisi ex charitate. Sed talis perfectio voluntatis, non præcedit s̄m amorem.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ auctoritas Gregorij intelligitur de fide, spe, & charitate, scilicet q̄ sunt virtutes, quod non conuenit fidei, & spei, nisi s̄m q̄ formant charitatem. Sed secundū q̄ sunt virtutes, quæ dōq; præcedunt charitatem tempore.

AD NONVM dicendum, q̄ bonum diuinum, vt secundum se dilectum, est obiectum charitatis, sicut sicut adipiscendum, est obiectum spei. Et propter hoc charitas a spe differt.

AD X. dicendū, q̄ si spes sit informis, merita dō præcedunt s̄m, sed rem separatam. Si autem spes sit formata, sic merita præcedunt etiam s̄m. Et hoc modo naturaliter præcedit ipsam charitatem.

AD XI. dicendum, q̄ ea quæ sunt postiora in compositione, sunt priora in resolutione. Et hoc quia in via generationis spes præcedit charitatem, in via resolutionis econuertio, culpa per quā amittitur charitas præcedit desperationem per quā amittitur spes.

AD XII. dicendū, q̄ rō illa concludit, q̄ amor vniuersaliter sit prius quā spes: quia bonum cōsumptum, est obiectum amoris, non autē oportet q̄ charitas sit prior spei.

AD XIII. dicendū, q̄ præcedere in via generationis, non pertinet ad perfectionem, quia secundum hanc viam imperfecta sunt perfectis priora.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum spes sit solum in viatoribus.

Quarto queritur, vtrum spes sit solum in viatoribus. Et videtur q̄ non. Sicut enim spes est rei non habitæ, q̄ videt repugnare statui beatorum, ita etiā desiderium est rei nō habitæ. Sed desiderium est in beatis s̄m illud i. Petri. i. In quem desideratur ageli prospicere, ergo etiā spes potest esse in beatis.

Idem 1. 2. q. 62. art. 4.

9. Ethic. e. 3. parū a med.

Trac. 9. inter prin. & med. tom. 9.

Am spei fm q̄ est virtus Theologica, ita. s. q̄ beati-
tudo eterna iam nō sit futura, sed habita, cessat spēs
huius virtutis: vnde nō est in beatis spes, q̄ est virtus
Theologica. Pnt autē sācti aliqua sperare in hārēdo
diuino auxilio, vel ad se vel ad alios pertinentia fm
eōdem rōnē spei, nō autē fm p̄p̄riā rōnē spei quæ est
Theologica virtus. Et huius exēplū ecōtrario ī ma-
lis accipi pōt. Charitatis n. principale obiectum est
Deus: vnde quādiu aliq̄s diligit Deū, p̄ eandē virtu-
tē charitatis diiigit et proximum in Deo: sed si desi-
nat diligere Deum, poterit q̄dē diligere proximum
fm naturam, non tamen per virtutem charitatis,
cuius species soluitur remoto principali obiecto.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ desiderū ibi ponit
non q̄dem proprie, secundum q̄ est rei futura, sed
secundum q̄ excludit fastidium, per modum quo
Eccl. 22. dicitur, Qui edunt me adhuc esurient.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ timor est respectu mali.
Sub malo autē cōprehēdi pōt oīs defectus. Est autē
triplex hōis defectus. Vnus q̄dem poenē: & hunc q̄-
dē principaliter respicit timor seruilis. Alius autē est
defectus culpæ. Et hunc defectū respicit timor filia-
lis vel castus, fm q̄ est in statu viæ, in quo peccare
possumus. neutro autē modo erit timor in patria
sublata p̄tate culpæ & poenæ, fm illud Prou. 1. Abū
dātia perfruct, malorū timore sublato. Est autē ter-
tius defectus naturalis. fm q̄ qlibet creatura in infi-
nitū distat a Deo. Qui defectus nunquā tollitur. Et
hūc defectū respicit timor reuerētialis, q̄ erit in pa-
tria, q̄ reuerētiā exhibebit suo creatori ex cōsidera-
tione maiestatis eius, in p̄p̄riā desiliē paruitatē: sed
obiectum spei quod est beatitudinē eē futurā, tol-
letur ea superueniēte. Et ideo spes non remanebit.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ cōtinuatio beatitudinis
nō hēt rōnē futuri: q̄ in quātū aliq̄s hō sit beatus,
eternitatē participat, ī qua nō est p̄teritū & futurū:
vnde in beatitudine illa dī vita aterna. Dato ē q̄ ha-
beret rōnē futuri, nō hēt rōnē ardui, respectu eius
q̄ iā beatitudinē obtinet. Ex hoc. n. ipso accepit nō
solū facultatē, sed et necessitatē quādā nunquā pec-
candi: sed sp̄ p̄manēdi. Et iō totaliter tollit rō spei.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ rō illa p̄cedit de eo
q̄ cadit sub spe, non principaliter, sed secundario.

AD QVINTVM dicēdū, q̄ quādiu remanet p̄ci-
pale obiectū spei, eadē virtute spei spat aliq̄s bona
sibi & alijs: sed remoto principali obiecto, pōt q̄dē
alijs sperare aliquo modo, sed non fm virtutē spei.

AD SEXTVM dicēdū, quōd eo modo conue-
nit sāctis orare, sicut & sperare: non quidem per
virtutem spei, quæ ponitur Theologica virtus.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ si accipiat primū p̄ci-
piū mouēs ad terminū, verū est idē eē p̄cipiū mo-
tus ad terminum, & q̄tis ī termino: sed si accipiat
aliq̄d secundarium & instrale, q̄dā sunt p̄cipia mo-
tus, q̄ cessant, cum puentum fuerit ad terminum, si-
cut naus cessat, & impulsio vēti cū puētum fuerit
ad portum. Et hoc mō charitas q̄ est primum mo-
uēs, manet in termino beatitudinis, nō autē spes q̄
est secundarium principium appropriatum motu.

AD OCTAVVM dicēdū, q̄ auctoritates ille lo-
quunt de iustitia & rectitudine vitæ, secundum sta-
tum p̄sēntis vitæ, quo mouentur ad rectitudinē.

AD NONVM dicēdū, q̄ certitudo quæ est in
beatis de perpetua stabilitate, non est per aliquid,
quod expectetur futurum, sed per id quod iam ac-
ceperunt: vnde non pertinet ad rationem spei.

AD X. dicēdū, quōd sicut Philosophus di-

cit in 3. Physico. in motibus accipiuntur magis, &
minus loco contrariorum, vt magis, & minus albi
loco albi, & nigri: & similiter magis, & minus bo-
num loco boni, & mali. Sic igitur beatitudo super-
ueniens euacuat spem, non sicut bonum malum,
sed minus bonum: sicut iuuentur pueritiam.

AD XI. dicēdū, q̄ obiectum alicuius virtutis
pōt deesse dupliciter. Vno modo, cū possibilitate
habēdi. Et sic etiā obiecto nō habito pōt esse actus
virtutis, & virtus super hac cōditione, si factus ad
esset. Alio modo, cū impossibilitate habēdi. Et sic
nec habitus, nec actus manet. Frustra n. remaneret
Et hoc mō tollit obiectū spei in patria: q̄a nūquam
de cetero erit possibile beatitudinem esse futurā.

AD XII. dicēdū, q̄ fortitudo illa, quæ erit in san-
ctis, nō erit cōsequens ex principio p̄sēntis
est ex perfecta inhēsiōne ad omnipotentē Deū, nō
autē erit ordinata, vt ad finē, sed magis sine cōse-
quens, vt dictum est. Et ideo non est similis rōle
spei, quæ non datur, nisi propter motum in finem.

AD XIII. dicēdū, q̄ maiestas Dei nō est minor
quā eius bonitas. Sed charitas alio modo se har-
ber ad bonitatem, quā spes ad maiestatem: quia
charitas de sui ratione importat vnionem. Et ideo
perficitur in patria. Spes autem importat distantiam,
quæ repugnat statui patriæ.

AD XIV. dicēdū, q̄ fides, & spes habent rōnē
fundamenti, vel parietis ex parte eius, q̄ est p̄feci-
tionis in eis. Ex eo, q̄ fides inhæret primæ verita-
ti: spes autē summæ maiestati: non autē ex hoc est
imperfectio in vtraque, inquantū fides est non
apparentiū, & spes non habitōriū. Et ideo in statu
perfectæ beatitudinis, quando charitas, quæ nihil
de iui ratione imperfectiois importat p̄fecturæ,
fidei succedet perfectus fundamentum maiestatis vi-
sio aperta, & spei perfectior paries, scilicet cōmpe-
hensio plena, secundum illud 1. Cor. 9. Sic certus
vt comprehendatis.

AD XV. dicēdū, q̄ gloria corporis detrahunt
in sanctis a gloria animæ. Et ideo habentibus glo-
riam animæ, quæ est potior, gloria corporis non
habet rationem ardui.

AD XVI. dicēdū, q̄ Christus sperauit secun-
dum communem rationem spei: non autem
buit spem, quæ est virtus Theologica, quia beati-
tudo non erat ei futura, sed p̄sēns.

QVÆSTIO V.

De virtutibus Cardinalibus.

In quatuor articulos diuisa.

¶ Primo enim queritur, Vtrum prudentia, iustitia,
fortitudo, & temperantia sint virtutes Cardina-
les.

¶ Secundo, Vtrum virtutes sint connexæ, vt quæ ha-
bet vnā, habeat omnes.

¶ Tertio, Vtrum omnes virtutes in homine sint
æquales.

¶ Quarto, Vtrum virtutes Cardinales maneat in
patria.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Prudentia, Fortitudo, & Temperantia sint
virtutes Cardinales.

QVÆSTIO est de virtutibus Cardinalibus. Et primo q̄rit, vtrū sint quatuor
virtutes Cardinales. scilicet Prudentia, Iustitia,
Fortitudo, & Tēperantia. Et vtrū p̄ nō sūt
cū